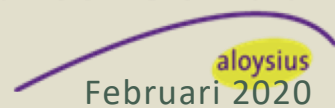

PROTOCOL PEDAGOGISCH SCHOOLKLIMAAT

de leidse buitenschool

Inleiding

De Leidse Buitenschool is een school voor leerlingen die meer dan gemiddeld behoefte hebben aan voorspelbaarheid en structuur. Als dit geboden wordt, kunnen zij over het algemeen goed tot ontwikkeling komen, zowel didactisch als emotioneel en sociaal. Het gaat om leerlingen die onze expertise in onderwijs, begeleiding en ondersteuning nodig hebben vanwege hun achtergrond.

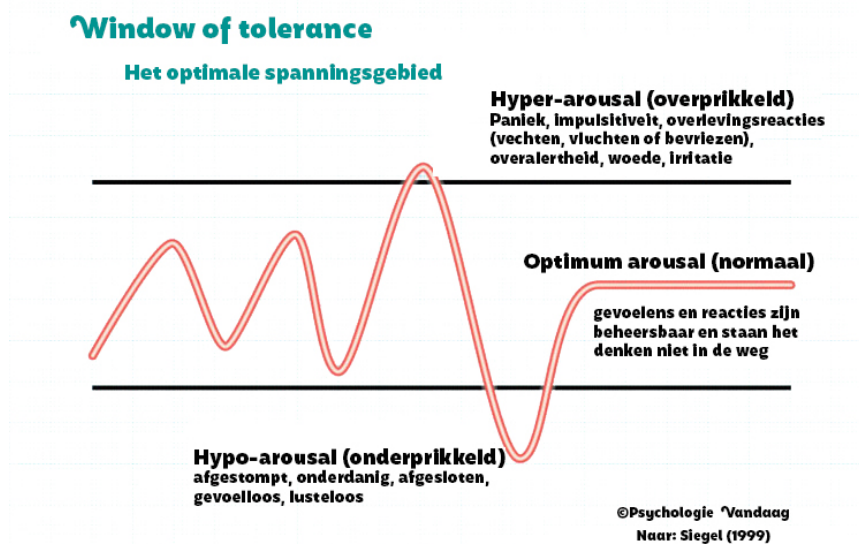
Op schoolniveau wordt preventief handelen samen met alle betrokkenen vormgegeven door het aanmoedigen van een veilige en voorspelbare schoolomgeving; door het gebruik van dezelfde regels en dezelfde aanpak door alle teamleden zetten wij als school een positief, gestructureerd, visueel ondersteund en daarmee veilig schoolklimaat neer. Hierdoor is het pedagogisch schoolklimaat niet persoonsafhankelijk, maar gebaseerd op een schoolbrede aanpak verwerkt in dit Protocol Pedagogisch schoolklimaat.

Omdat De Leidse Buitenschool het van belang vindt om ook het individuele kind te zien, zal eerst ingegaan worden wat onze visie is ten opzichte van gedragsproblematiek. Vervolgens zal ingegaan worden op wat de behoeften zijn van leerlingen om veilig te kunnen functioneren in school. In de praktijk heeft De Leidse Buitenschool een middel ontworpen om te kunnen voldoen aan deze behoeften: de gedragsposter. Hier zal uitgebreid op ingegaan worden.

Window of Tolerance

Elke leerling komt bij ons op school met zijn eigen verhaal en zijn eigen achtergrond. Afhankelijk van wat de leerling heeft meegemaakt in combinatie met een diagnose, kan een leerling meer of minder prikkels aan.

Zo beschikt ieder mens over een Window of Tolerance; een zogeheten raampje waarbinnen iemand in staat is te functioneren, te leren en te luisteren. Dit raampje kan in verschillende situaties en in verschillende omstandigheden van grote verschillen. Het is daarmee geen vaststaand gegeven. Het gaat in de Window of Tolerance om emotieregulatie, waarbij de ontwikkeling verloopt van regulatie met hulp van de nabije ander naar zelfregulatie (van babytijd naar volwassenheid).

Het moment dat een leerling uit zijn/haar raampje schiet, is niet het moment om als volwassene een reactie te geven op gedrag en te verwachten dat een leerling dit direct kan herstellen. Immers buiten het raampje is weinig tot geen ruimte om te functioneren, leren en luisteren. In dit geval geldt dat ook 'smeed het ijzer als het koud is'. Het hoofd/lichaam moet eerst weer rustig moet zijn om een passende emotieregulatie te kunnen laten zien.

Het betekent niet dat overprikkeld of onderprikkeld gedrag zonder meer geaccepteerd wordt. Wanneer je buiten je raampje gaat, is het nog altijd niet geaccepteerd dat er agressie wordt gebruikt. Op zo'n moment geldt allereerst dat iedereen veilig is en vervolgens wordt er op een later moment op teruggekomen. Geef daarom wel een grens aan en geef aan dat er later op terug wordt gekomen.

Om ervoor te zorgen dat leerlingen hun raampje kunnen vergroten en daarbij ook gewenst gedrag leren, is er een preventieve en positieve aanpak nodig rond gedragsproblematiek. Op De Leidse Buitenschool hoort elke leerling in een groep. Dit draagt bij aan een gevoel van

vertrouwen, in jezelf en in de ander. Ze hebben meestal al vaak ervaren dat het niet lukt erbij te horen. Het is dus van groot belang om er zorg voor te dragen dat dit wel mogelijk is. Hiervoor is het belangrijk dat er preventief zorg wordt gedragen voor een veilig pedagogisch schoolklimaat. In het Protocol Preventief pedagogisch handelen ([Protocol Preventief pedagogisch handelen.docx](#)) wordt aangegeven dat er vier niveaus onderscheiden kunnen worden:

1. De school is als eerste een leef-, werk- en ontmoetingsplaats waarbinnen iedereen zich veilig voelt. Op dit niveau wordt toegewerkt naar een bepaalde basisrust in klassen en openbare ruimtes.
2. Er worden algemene preventie maatregelen getroffen, die de leerling sterker maken, draagkracht geven en stimuleren tot positief gedrag. Op dit niveau geldt dat er gedacht kan worden aan werkvormen waarin samenwerking centraal staat of het aanbieden van programma's die de sociale en emotionele veerkracht vergroten.
3. De preventie maatregelen zijn specifiek van aard: ze zijn bedoeld om externaliserende en internaliserende gedragsproblemen te voorkomen. Op dit niveau wordt toegewerkt naar een meer individuele aanpak met als doel het welbevinden van iedereen.
4. Op het laatste niveau staat preventie wat meer op de achtergrond en zijn er meer curatieve elementen. Hier wordt toegewerkt naar het stoppen van onveilig en ongewenst gedrag, zodat De Leidse Buitenschool een sociaal veilige school is voor elke leerling.

Binnen niveau 1 wordt uitgegaan van de basisprincipes van Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS). SWPBS is een model waar op drie verschillende niveaus wordt gewerkt aan een positief pedagogisch klimaat. Via versterking van de schoolstructuur en het preventief handelen van leraren wordt gewerkt aan gedragsverandering van de leerling.

Op het eerste niveau, gericht op alle leerlingen in de groep, wordt o.a. gewerkt aan:

- De waarden van de school (respect, veiligheid en verantwoordelijkheid)
- Gedragsverwachtingen, zoals: 'we lopen in een rustig tempo' of 'we lopen aan de rechterkant'.
- Het houden van systematisch toezicht in openbare ruimtes
- Het bekrachtigen van gewenst gedrag

Daarnaast zal binnen niveau 1 de cursus Omgaan met agressie aangeboden worden aan elke medewerker binnen school. Deze cursus gaat in op zowel preventief handelen als op curatief handelen. De leerkracht zal zich op deze manier competentier voelen in het handelen naar de leerkracht. Wat vervolgens met zich meebrengt dat de leerling zich veiliger voelt.

Op niveau 2 en 3 wordt de gedragsposter gehanteerd. De gedragsposter hangt voor in de klas en is voor elke leerling zichtbaar. Middels de gedragsposter is er aandacht voor:

- Het belonen van gewenst gedrag
- Zelfmanagement strategieën (controle en inzicht krijgen over het eigen gedrag)
- Escalerend gedrag
- Gedragsfunctieanalyses

Op niveau 4 wordt bepaald of de gedragsposter en het basisaanbod van onze school toereikend genoeg is. Als een leerling veelvuldig ongewenst en/of onveilig gedrag laat zien,

zal in overleg met het zorgteam besloten worden voor een aanpak op maat. Dit zal opgenomen worden in het Signaleringsplan van de leerling. SW PBS omschrijft dat dit voor slechts 5% van je totale schoolpopulatie geldt.

Daarnaast heeft ieder teamlid heeft de basiscursus Meldcode met voldoende gevolg afgerond. De Sociale Veiligheidscoördinator monitort de sociale veiligheid van elke leerling in zijn systeem.

Op alle niveaus worden maatregelen concreet gemaakt, zodat er een sociaal veilige school ontstaat met een positief pedagogisch klimaat. In onderstaand schema wordt dit duidelijk gemaakt.

Niveau 1

<i>Schoolniveau</i>	<i>Klasniveau</i>
Veilige voorspelbare leeromgeving Randvoorwaarden bepalen Missie, visie → actieplan Handelingsgericht en opbrengstgericht werken Open vergadercultuur Ouderbetrokkenheid en samenwerking	Gedragmatig klassenmanagement Opstellen klassenafspraken Coachen op gedragsverwachtingen Duidelijke, klassikale instructies Trainen vaardigheden 'leren leren' en 'sociaal gedrag' (zelfcontrole, probleemoplossende vaardigheden, sociale vaardigheden) Aansluiten bij competenties

Niveau 2-3

<i>Schoolniveau</i>	<i>Klasniveau</i>
Positieve relatie leerling - volwassenen Verbonden teams Zelfreflectie teamleden Teamontwikkeling	Hanteren van de gedragsposter: Voorkomen van gedragsproblemen Ontwikkelen positieve leerkracht - leerling relatie Observeren Trainen van gewenst gedrag Time-in hoek: de 'groene tafel'

Niveau 4

<i>Schoolniveau</i>	<i>Klasniveau</i>
Systematisch afstemmen binnen het schoolteam aan de hand van handelingsgericht werken en zorgvisie (vb. In CvB)	Aanpak ernstige gedragsproblemen, aanbod voor leerlingen bij wie de preventieve middelen onvoldoende blijken (top van de PBS-piramide) crisisinterventie herstelstrategieën individueel aanbod op gedrag

Voorspelbaarheid en structuur zijn twee belangrijke pijlers in ons onderwijs. Door het gebruik van een zogeheten 'gedragsposter' weten en zien alle leerkrachten hoe ze moeten handelen als een leerling ongewenst gedrag laat zien en de leerling weet en ziet hoe de

leerkracht gaat handelen en wat de beloningen of consequenties zijn van het gedrag. In het volgende hoofdstuk zal nader ingegaan worden op de gedragsposter.

De gedragsposter

In alle klassen en in sommige ruimtes op school hangt de gedragsposter (zie bijlage 1). De namen van de leerlingen staan op een wasknijper. Deze worden aan de zijkant van de poster vastgezet. Alle leerlingen starten elke dag op niveau A (donkergroen). Iedere dag heeft de leerling daarmee een positieve start.

Alle teamleden gebruiken de gedragsposter op dezelfde pedagogische manier. Dat wil zeggen volgens het Competentiemodel en volgens de regels van PBS. Dit komt in kort neer op:

- De leerkracht sluit aan bij de competenties van de leerling, waardoor er een balans is tussen taken en vaardigheden.
- Gewenst gedrag wordt geoefend en vergroot.
- Ongewenst gedrag wordt (waar mogelijk) genegeerd.

Een leerling krijgt zowel verbaal als visueel complimenten van de leerkracht. Gaat het gedrag in de groep niet goed en moet er ingegrepen worden, dan spreekt de leerkracht de leerling aan volgens de reactieprocedure bij ongewenst gedrag (zie bijlage 2). Blijft de leerling ongewenst gedrag vertonen, dan gaat de knijper met de naam van de leerling een niveau naar beneden. Zodra het gedrag van de leerling verbetert, gaat de knijper direct weer een niveau omhoog, voorzien van een positieve opmerking over het gewenste gedrag. De leerling krijgt door middel van dit systeem dus direct mondelinge en visuele feedback op zijn/haar gedrag en op zijn of haar inzet om dit positief te houden of te verbeteren.

Niveaus ongewenst gedrag

Voor ongewenst gedrag wordt er onderscheid gemaakt tussen 'storend gedrag' en 'onveilig gedrag'. Daarnaast wordt er onderscheid gemaakt tussen gedrag dat gericht is op de ander en gedrag dat niet gericht is op de ander, maar op de omgeving.

STOREND GEDRAG	
<i>Gedrag gericht op een ander</i>	<i>Gedrag niet gericht op een ander</i>
Beledigen	Schelden
Dreigen	Schreeuwen
Duwen	Scheuren
Trekken	Krijzen
Middelvinger opsteken	Gooien van spullen
Discriminerend gedrag	Weigeren zich te voegen naar de aanwijzing van de leerkracht.
Seksueel getint gedrag	
Intimideren	
Tegenhouden	
Spugen	
Gericht verbaal en non-verbaal agressief gedrag.	

ONVEILIG GEDRAG	
Gedrag gericht op een ander	Gedrag niet gericht op een ander
Dreigen Intimideren Slaan Schoppen Krabben Bijten Kopstoot geven Wapen gebruiken Verwonden Seksuele intimidatie	Vernielen Weglopen

Hieronder wordt uitgelegd hoe gehandeld moet worden volgens het protocol van de gedragsposter bij ongewenst gedrag.

Niveaus van handelen bij ongewenst gedrag

Bij ongewenst gedrag worden op de Leidse Buitenschool drie niveaus doorlopen:

Niveau 1 (donkergroen en lichtgroen op de gedragsposter)

Het gedrag van de leerling is prima of voldoende. De leerkracht handelt volgens de basisprincipes van de klas en zorgt voor een positief pedagogisch klimaat in de klas door:

- het voldoen aan de psychologische basisbehoeften van de leerlingen (autonomie, betrokkenheid/relatie en competentie);
- bespreken/oefenen van gewenst gedrag en dit gewenste gedrag te bekrachtigen;
- minimaal eens per drie weken met de groep het gedrag te evalueren;
- minimaal eens per drie weken een opmerking te schrijven in het logboek van ESIS onder het kopje 'gedrag'.
- het volgen van de vastgelegde reactieprocedure bij ongewenst gedrag (zie bijlage 2), waarbij de leerling **drie keer de kans krijgt om gewenst gedrag te laten zien**;
- het consequent inzetten van de gedragsposter;
- conflicten te bespreken en op te lossen met de betrokkenen.

De leerling start elke dag in donkergroen (Superdag!). Als er sprake is van ongewenst gedrag, krijgt de leerling drie keer de kans om gewenst gedrag te laten zien, waarbij de gedragsverwachting elke keer opnieuw wordt uitgesproken. Dit gebeurt op de volgende wijze:

Als de leerling na die drie waarschuwingen niet het gewenste gedrag laat zien, zakt hij/zij in kleur, waarbij opnieuw wordt benoemd wat de leerkracht verwacht aan gedrag en wat de consequentie is.

Niveau 2 (geel en oranje op de gedragsposter)

Niveau 1 is niet toereikend. De leerkracht moet middelen inzetten om ongewenst gedrag om te zetten naar gewenst gedrag. Bij herhaald storend gedrag gaat de leerling over naar oranje. De leerling kan dan niet meer in de klas blijven, maar gaat naar de maatjesklas. Bij oranje zal de leerkracht de volgende handelingen uitvoeren:

- De leerkracht mailt ouders wanneer en waarom hun kind apart is gezet in de maatjesklas en hoe dit afgesloten is met de leerling. De leerkracht informeert hoe het thuis gaat en of ouders een idee hebben waar het gedrag vandaan komt;
- De leerkracht heeft overleg met de gedragswetenschapper (en eventueel IB-er als een didactische vraag mogelijk het gedrag veroorzaakt) over het gedrag van de leerling als dit gedrag regelmatig ($\geq 3x$ per week) voorkomt. Afspraken n.a.v. dit overleg worden genoteerd in een gespreksverslag en opgeslagen in ESIS bij Registraties onder *Leerlingbespreking/communicatie/protocol ongewenst gedrag*. De afspraken worden met ouders besproken. De voorkeur van school gaat hierbij uit naar een persoonlijk gesprek. Mocht dit niet haalbaar zijn voor ouders, kan dit ook telefonisch gedaan worden.

Niveau 3 (rood op de gedragsposter)

Niveau 2 is niet toereikend. De leerling moet apart gezet worden (buiten de eigen klas of de maatjesklas) bij een volwassene vanwege onveilig gedrag. De leerkracht en de volwassene zetten middelen in om het onveilige gedrag om te zetten naar veilig gedrag. Deze middelen zijn kindafhankelijk, dus op maat.

Op het moment dat de leerling weer rustig is, vult de volwassene (iemand van het onderwijsondersteunend personeel) waarbij de leerling is, een 5G-schema (gebeurtenis, gedachte, gevoel, gedrag, gevolg) (zie bijlage 3) in met de leerling. Doel hiervan is dat de leerling zich bewust wordt van zijn/haar gevoel, gedachten en wat het oplevert. Daarnaast wordt een aanzet gemaakt voor alternatief positief gedrag en de gevolgen daarvan. Bewustwording is immers de eerste stap naar verandering. De leerkracht bespreekt deze na met de leerling.

(Naast het inzetten van dit schema in het rode gebied, wordt er gedurende het schooljaar ingezet op het invullen van het schema op positieve momenten, opdat de leerling tevens zicht krijgt in gewenst gedrag).

De leerkracht zet de leerling op de agenda van de Commissie voor Begeleiding (CvB) als de leerling regelmatig geïsoleerd moet worden buiten de klas bij een volwassene. De leerkracht bespreekt de uitkomst van de CvB met ouders in een persoonlijk gesprek of telefonisch.

Het gedrag van de leerling wordt besproken met de ouders. In overleg worden er afspraken gemaakt.

- De eerste keer wordt het gedrag telefonisch (taxi-kinderen) of persoonlijk (kinderen die opgehaald worden) gemeld;

- De tweede keer moeten ouders op school komen voor een gesprek met de leerkracht;
- De derde keer moeten ouders op school komen voor een gesprek met de leerkracht en de gedragswetenschapper;
- De vierde keer moeten ouders op school komen voor een gesprek met de leerkracht, gedragswetenschapper en de locatie coördinator;
- De vijfde keer moeten ouders op school komen voor een gesprek met de leerkracht, gedragswetenschapper en de locatie directeur.

Van de gesprekken wordt een gespreksverslag gemaakt. Deze wordt opgeslagen in ESIS bij Registraties onder *Leerlingbespreking/communicatie/protocol ongewenst gedrag*'. MLS moet worden ingevuld.

Zodra de leerling weer terug kan naar de klas, gaat de leerling naar geel. De leerling gaat dus wel naar de eigen klas, maar blijft nog even apart zitten.

NB. Als een leerling uit de klas gaat zonder waarschuwing moet hij/zij deze tijd inhalen. Gaat een leerling uit de klas omdat hij in oranje of rood zit, dan bepaalt de leerkracht op pedagogische of didactische gronden of de leerling nog werk moet inhalen.

Als een leerling eindigt in het donkergroen en dus een superdag heeft, krijgt hij een beloning. Dat mag tijd op de iPad zijn, maar het kan ook een (samen)spelen zijn. De leerkracht stemt met de leerling af wat de beloning is. Deze beloningstijd wordt op diezelfde dag al ingezet, dus aan het einde van de dag.

Mijn gedrag is prima.

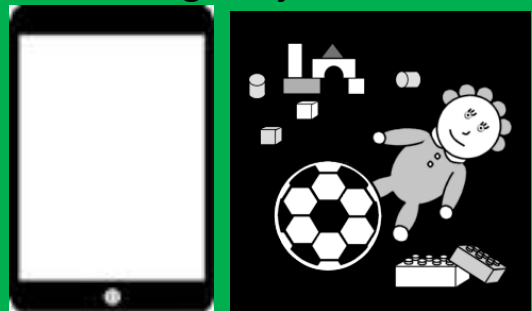

Super dag!

Beloning einde dag:

15 minuten eigen tijd

Mijn gedrag is voldoende.

Ik ben klaar om te leren.

Beloning einde dag:

10 minuten eigen tijd

Mijn gedrag is matig.

Opgepast! Mijn gedrag in de klas kan beter.

Ik werk 5 minuten op de stilteplek in de klas en doe wat de leerkracht zegt.

Mijn gedrag is niet goed.

Mijn gedrag is storend voor mezelf en anderen. Mijn gedrag moet beter.

Ik werk 10 minuten op de stilteplek in de maatjesklas en doe wat de leerkracht zegt.

De leerkracht stuurt een mail over mijn gedrag naar mijn ouders.

Mijn gedrag is
onvoldoende.

Mijn gedrag is onveilig voor
mezelf en anderen.
Ik heb hulp nodig.

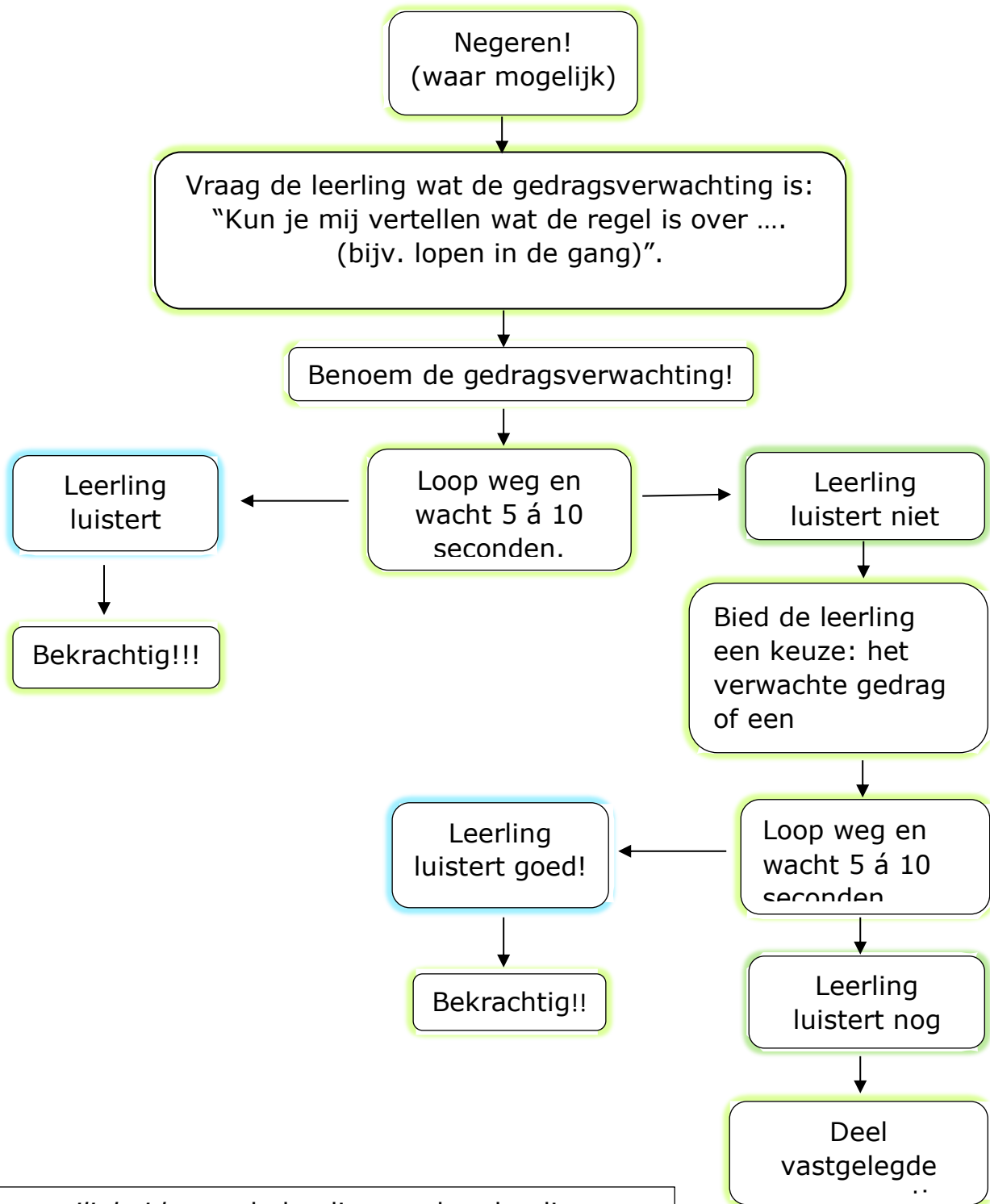

Ik zit 15 minuten bij een juf/meester
buiten de klas. Ik word rustig!

De leerkracht belt met mijn ouders
over mijn gedrag.

Bijlage 2 Reactie procedure
Vastgelegde reactieprocedure bij ongewenst gedrag

Bij *onveiligheid* voor de leerling, andere leerlingen, personeel of spullen wordt de gedragsverwachting medegedeeld en de consequentie (vastpakken). Leerling krijgt drie tellen om te herstellen. Herstelt de leerling niet dan wordt de leerling vastgepakt (volgens: 'oma gaat naar de markt')

5G-MODEL

Naam leerling:

Datum:

	GEBEURTENIS Waar was ik, met wie, wat gebeurde er?	

	GEDACHTEN Wat ging er door mijn hoofd, wat dacht ik, wat vond ik ervan?	
	GEVOELENS Wat voelde ik, welke emotie had ik (boos, blij, bang, bedroefd, ...)?	
	GEDRAG Wat deed ik, hoe reageerde ik?	

	GEVOLG Wat gebeurde er toen, wat was het gevolg van hoe ik deed of reageerde?	